

Az 1963-ban tervezett szék a legismertebb munkája.

Grete Jalk tervező nő munkássága

A DÁN DESIGN IKONJA

Schlosser Mátyás

A világhírű dán bútor-design egyik ikonikus alakja az a Grete Juel Jalk tervező nő (1920–2006), akinek a keze alatt izléses és versenyképes termékek születtek. Bútorai tiszta vonalakkal rendelkeznek, kényelmesek, ugyanakkor gazdaságosan gyárthatóak.

Grete Jalk 1953-ban nyitotta meg saját tervezőstúdióját. Nagy hatással voltak rá Alvar Aalto és Charles Eames formára préselt rétegelt lemez bútorai – saját alkotására is jellemző-

ek a merész ívek. A szokatlan formájú bútorokra az általános érdeklődés egyre nőtt, mind népszerűbbek lettek, lassan beszivárogtak az otthonokba is. 1963-ban az angol Daily Mirror

Gyönyörűen kialakított teak társalgó fotel: látványos, mégis kényelmes.

A fekete vinil tökéletes kontrasztot nyújt a karcsú rózsafa szerkezettel.

versenyt hirdetett egy férfiaknak és egy nőknek szánt szék tervezésére: Jalk két bútorával „Chairs for Him and Her” székekkel nyerte el az első díjat, bár sajnos az ipari gyártás akkor elmaradt. Munkatársa, a bútorgyártó Poul Jeppesen (akivel már 1955-től együtt dolgozott) készített csupán néhány prototípust. Később 2008-ban azonban a Lange Production nevű koppenhágai manufaktúra megoldotta a bútor ipari gyártását, és piacra dobta azt, így a tervező műve a halála után újra reflektorfénybe került.

Az előremutató formai kísérletek mellett Jalk számos, egyszerűbben gyártható bútogarnitúrát fejlesztett ki a neves gyártók számára. Ezek között íróasztalt és székeket, polc-rendszereket, kárpitozott foteleket, kanapékat egyaránt találunk. Bútorai tiszta vonalakkal rendelkeznek, a jó ergonómiának hála, kényelmesek, ugyanakkor gazdaságosan gyárthatóak. Végeredményben ízléses és versenyképes termékek születtek, növelve Dánia nemzetközi hírnevét a bútortervezés területén. Érdekes-

ség, hogy már a '60-as években tervezett szórakoztató rendszerek (tv, lemezek, szalagos magnó és hangfalak) befogadására alkalmas nappali bútorzatot.

Grete Jalk sokféle anyaggal: bőrrrel, vinillel, fémmel és különféle faanyagokkal is dolgozott. A France & Sons által sorozatban gyártott fotel és lábtámasz esetében például a teakfát műbőrrel kombinálta. Később a '70-es években már olyan ívelt ülőbútorokat alkotott, melyek krómzott acélcsőből és bőrből készültek. A Jalk ugyanakkor tapétákat és kárpitokat is tervezett, például Unika Væv számára, és ezüsttárgyakat Georg Jensen részére.

Grete lelkesen járult hozzá a dán bútorokkal foglalkozó irodalomhoz. Gunnar Bratvoldtal közösen szerkesztette a Mobilia bútor- és belső-építészeti magazint 1956 és 1962 között, majd 1968 és 1974 között is. Ez egy négykötetes munkához vezetett, amelyet a terület egyik legátfogóbb alapművének tekintenek.

Hazánkban kevésbé elterjedtek a nyugati '60-as, '70-es évekből származó designbútorok – nem csoda, hiszen a magyar piacon gyakorlatilag nem forgalmaztak ilyen termékeket, a kínálatot a hazai és a „baráti országokból” származó berendezések adták. Csak valutáért lehetett volna beszerezni az ilyen különleges bútorarabokat, de kinek volt erre lehetősége és pénze? Keveseknek, és azok is a bútorok helyett jellemzően „nyugati” autót, motorkerékpárt, vagy a műszaki cikket részesítették előnyben. Egy „GJ” dohányzóasztal mégis a családom tulajdonában van évtizedek óta, méghozzá egy távoli rokonnak köszönhetően. Szabó Attila

*Grete Jalk teak dohányzóasztal ívelt éllel,
a dániai Glostrup Mobelfabrik gyártotta.*

A családom tulajdonában lévő GJ dohányzóasztal, mely megjárta Svájcot és Franciaországot is.

a nagymamám testvére volt, akinek élettörténete igen kalandos. A Budapesten megkezdett jogi tanulmányai után rövidesen disszidálni kényszerült a politikai helyzet változása miatt. Svéd feleségét Svájcban ismerte meg. Otthonukat is ott rendezték be, modern és stílusos bútordarabokat választva a gazdag kínálatból. Halála után a hagyatékát a szüleim hazaszállították. Amikor hazaérkeztek a több ezer kilométeres útról, az utánfutónyi holmi kipakolásakor még nekem, gyerekként is feltűnt a tárgyak magas minősége. És valóban: legyen az ruhásszekrény vagy bőrfotel, még ma is remekül használhatóak ezek a darabok. A rengeteg hasznos

és kevésbé hasznos „lom” közül egy kisebb fajta dohányzóasztal kiemelkedett. A letisztult, élein íves vonalú asztalka különleges látványt nyújtott még szétszerelt állapotban is. Csak később fedeztem fel, hogy ez a dohányzóasztal – mely ma a nappalinkat díszíti – miért különleges és kinek a munkája! Tervezője Grete Jalk és Dániában gyártotta a P. J. bútorgyár (Poul Jeppesen Møbelfabrik A/S) a '60-as években. Formáját tekintve a hengeres lábai szép kontrasztot adnak a felfelé ívelt peremű asztallappal. Tiszta vonalak jellemzik, melyek egyszerűek és időtlenek: az asztal csodálatos kiegészítője bármilyen otthonnak.

Ehhez a látványhoz sokat hozzátesz a nemes anyaghasználat (mahagóni és teak), ahogy a fényes lakkozás is. Megtévésztően egyszerű, és ugyanakkor nagyon praktikus darab – melynek lelke van!

Grete Jalk merész és kísérletező ember volt. Valódi érdeklődése a minőség iránt és a kísérleti tervezés tette őt a dán design ikonjává. ■

Források:

1stdibs.com

84andahalf.ca

en.wikipedia.org/wiki/Grete_Jalk

langeproduction.com

scandinaviastandard.com

vintagehomeboutique.ca

Grete Jalk Koppenhágában született. Nyelvi és filozófiai középiskolát végzett, majd az úgynevezett Női Design Iskolában, többek közt Karen Margrethe Conradsen keze alatt tanult. A '40-es évek elején a School of Arts and Crafts, majd a Royal Academy of Arts (Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Design, Koppenhága) tanulója volt, ahol Kaare Klint építésztervezőtől kapott további oktatást. Ezekben az években több neves bútortervezővel kötött szoros szakmai kapcsolatot, valamint részt vett a Design Múzeum és a Design Iskola bútortervező versenyein és kiállításain, továbbá az '50-es években már tanított is.